

Burgerschap

OBS De Finne
Warten

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Onze schoolgegevens	3
2 De context	4
2.1 De wet Burgerschap	4
3 Onze school	5
3.1 Kenmerken van onze school	5
3.2 Risico's	5
3.3 Kennis van diversiteit	5
4 Ons schoolconcept	7
4.1 Algemeen	7
4.2 Missie	7
4.3 Kernwaarden	7
4.4 Basiswaarden	7
4.5 Visie	7
4.6 Doelen voor Burgerschap	7
4.7 Visie-uitspraken	8
4.8 Hoofddoelen en burgerschap	8
4.9 Sociale en maatschappelijke competenties	8
5 Uitwerking doelen	10
5.1 Sociale ontwikkeling	10
5.2 Democratisch burgerschap	10
5.3 Participatief burgerschap	11
5.4 Digitaal burgerschap	11
5.5 Identiteit, solidariteit en diversiteit	11
5.6 Algemene en culturele ontwikkeling	13
5.7 Internationalisering	13
6 Ons aanbod en onze aanpak	14
6.1 Ons schoolcurriculum [Variant-1]	14
6.2 Ons schoolklimaat - de school als oefenplaats (leerlingenraad)	14
6.3 Extra paragraaf (1)	15
7 Kwaliteitscultuur	16
7.1 Cultuur en structuur	16
7.2 Personeelsbeleid	16
7.3 Specialismen	16
8 Zorg voor kwaliteit	17
8.1 Algemeen	17
8.2 Kwaliteitszorg	17
8.3 IJkpunten voor goed burgerschapsonderwijs	17
8.4 Publieke verantwoording	17
8.5 De module Burgerschap	17

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Dit beleidsstuk gaat over burgerschap. Gelet op de wet zijn we verplicht om actief burgerschap, sociale cohesie en sociale integratie op een doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen. In de kern gaat burgerschap om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.

Het is niet vanzelfsprekend dat burgerschapsonderwijs een heldere positie heeft in het (ons) onderwijs. Sterker nog: burgerschap is heel vaak fragmentarisch en niet herkenbaar in ons onderwijs aanwezig. Als we echt op een goede wijze vorm willen geven aan burgerschapsonderwijs, dan vraagt dat om effectief beleid en een gestructureerde, doelgerichte en planmatige aanpak.

Dit beleidsstuk sluit aan bij de wetgeving over burgerschap en richt zich primair op onze visie en onze doelen met betrekking tot burgerschap. Hoe kijken we aan tegen burgerschap op school en wat willen we bereiken? Op onze school onderscheiden we zeven doelen voor burgerschap. In dit beleidsstuk zijn deze zeven doelen nader uitgewerkt en weggezet in een leerplan (een curriculum).

Dit beleidsstuk biedt ons een gezamenlijk concept over wat burgerschap inhoudt, en een raamwerk om concreet invulling te geven aan ons burgerschapsonderwijs.

1.2 Onze schoolgegevens

Gegevens van de school	
Brinnummer	15AV
Schoolnaam	OBS De Finne
Directeur	
Adres	De Greiden 1
Postcode + Plaats	9003 MJ Warten
E-mailadres	directie.definne@proloog.nl
Telefoonnummer	058-2552538
Website	www.obsdefinne.nl

2 De context

2.1 De wet Burgerschap

Sinds 2006 is iedere school bij wet verplicht om aandacht te besteden aan burgerschapsvorming. Op 17-11-2020 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de nieuwe aangepaste burgerschapswet (de wet is ingegaan op 01-08-2021). De nieuwe wet heeft als doel het versterken van het burgerschapsonderwijs en het verduidelijken van de taken en de rollen van het bestuur en de school. Burgerschapsonderwijs krijgt met de wet ook een meer verplichtend karakter. De wettelijke burgerschapsopdracht bepaalt:

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school
 - het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving
 - het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

Wat betekent de wet concreet voor onze school? Onze school dient allereerst een eigen visie en eigen doelen te ontwikkelen voor burgerschapsonderwijs. Op basis van onze visie en onze doelen kunnen we dan een samenhangend programma (curriculum) voor de burgerschapsvorming van onze leerlingen ontwikkelen. Het curriculum zal moeten verduidelijken hoe wij burgerschap in de verschillende leerjaren bevorderen, wat leerlingen concreet leren en hoe er geëvalueerd wordt. Ook spreekt het wetsvoorstel over basiswaarden van de democratische rechtstaat. Onze school zal helder moeten maken op welke manier deze basiswaarden herkenbaar in ons onderwijs vorm krijgen. Ons schoolbestuur (het bevoegd gezag) heeft een zorgplicht voor de schoolcultuur. De regering vindt het nodig om een bredere basis te creëren om te kunnen ingrijpen indien een schoolcultuur antidemocratische elementen bevat.

We houden zelf ruimte om inhoud en vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Dat is het logische gevolg van de vrijheid van onderwijs. Maar, de wet laat zien dat er wel een aantal zaken verplicht is:

1. Zorgen voor kennis van de democratie en de rechtsstaat zelf, alsmede de grondrechten
2. Zorgen voor kennis van en inzicht in de werking van en respect voor de basiswaarden
3. In ieder geval (ook) aandacht besteden aan vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit
4. Ontwikkelen van sociale competenties
5. Ontwikkelen van maatschappelijke competenties
6. Een oefenplaats zijn waarin actief kan worden geoefend met de basiswaarden

3 Onze school

3.1 Kenmerken van onze school

Omgevingskenmerken school

Warten ligt centraal in Friesland op korte afstand van Leeuwarden, Drachten, Heerenveen en Sneek en telt zo'n 900 inwoners. Het dorp ligt in de onmiddellijke nabijheid van een van de belangrijkste natuur- en recreatiegebieden van Friesland, namelijk Nationaal Park De Alde Feanen. Dit is dan ook de reden dat Warten met recht kan worden aangeduid als de brug tussen natuur en stad, jaarlijks passeren ca. 12000 pleziervaartuigen vanuit Leeuwarden het dorp naar dit natuur- en recreatiegebied.

Warten heeft een grote verscheidenheid aan woningaanbod. Dit varieert van de luxe huizen aan het water tot aan de goedkopere huurwoningen waar gebruik wordt gemaakt van 'meer huis voor minder geld'.

Warten is van oudsher een sportief dorp. Korfbal en watersport zijn de sporten die bij veel bewoners onderdeel van het leven zijn.

Herkomst leerlingen

Op De Finne zijn op 1 juni 2022 44 gezinnen aanwezig. Deze gezinnen zijn op de volgende manier te clusteren:

Cluster Aantal gezinnen Percentage

Gezinnen die hun oorsprong hebben in het dorp Warten	18	41%
Gezinnen die bewust voor Warten hebben gekozen om zich voor langere tijd te vestigen	10	23%
Gezinnen die naar Warten zijn gekomen vanwege aantrekkelijke sociale huurwoningen/eenouder woningen	15	34%
Gezinnen uit ander dorp die bewust voor onze school hebben gekozen	1	2%

3.2 Risico's

De afgelopen jaren zien wij een verschuiving plaatsvinden in onze populatie.

Sinds de toetreding van Warten bij de gemeente Leeuwarden zien we dat er een verschuiving plaats vindt van gezinnen die hun oorsprong in Warten hebben óf bewust een huis gekocht hebben in het dorp naar een groter deel dat in Warten komt wonen vanuit aantrekkelijke huromstandigheden.

Dit heeft effect op een flink aantal vlakken. Wij hebben voor ons zelf de onderstaande risico's gedestilleerd uit deze verandering in populatie

De bovenstaande risico's hebben de volgende consequenties voor onze aanpak en de leerstof:

1. Meer problematiek vanuit sociale ontwikkeling en relatie tot basiswaarden. Meer aandacht voor omgang met elkaar en meer aandacht voor opvoeding ouders.
2. Er is een risico op het vlak van democratisch burgerschap in naschoolse situaties bij ouders en leerlingen onderling.
Dit betekent dat we meer investeren in omgang met elkaar en investeren in het bespreekbaar maken met ouders dat opvoeding en met elkaar omgaan begeleiding nodig heeft van volwassenen.
3. Er is een risico in participierend burgerschap m.b.t. armoede. Zorgen voor een veilig klimaat zodat ouders hun situatie bespreekbaar durven te maken.
Het betekent ook dat we actief meedoen aan bijvoorbeeld de week van het geld om leerlingen bewust te laten worden van verschillende kansen en omgang met geld.

3.3 Kennis van diversiteit

Op onze school hebben we vooral te maken met diversiteit in sociale achtergronden.

Op onze school hebben we één gezin dat zijn oorsprong kent buiten Nederland.

Op onze school hebben we als team voldoende zicht op de gewoontes en de normen en waarden van onze leerlingen en hun ouders.

4 Ons schoolconcept

4.1 Algemeen

Om goed burgerschapsonderwijs te (kunnen) geven, hebben we eerst vastgesteld wat we onder burgerschap verstaan. Burgerschap verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan en dan met name naar de manier waarop we omgaan met verschillen tussen mensen, met diversiteit, met tegenstellingen en met conflicten. Daarnaast verwijst Burgerschap naar de relatie tussen overheid en burgers, naar de manier waarop we beslissingen nemen en naar de rechten van de mens. De wet schrijft voor dat we ons richten op [1] kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en [2] het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Deze aspecten zijn in dit hoofdstuk nader uitgewerkt.

4.2 Missie

4.3 Kernwaarden

Burgerschap lijkt in de uitwerking vaak te relateren aan zogenaamde kleine waarden. Denk daarbij aan goed met de burens omgaan, de omgeving netjes houden, oog hebben voor anderen etc. Maar burgerschap steunt vooral op grote waarden.

- Rechtvaardigheid
- Weldadigheid
- Waardigheid
- Vrijheid

4.4 Basiswaarden

Een belangrijk aspect van de wettelijke burgerschapsopdracht is de bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. De relevante basiswaarden voor het onderwijs zijn vastgelegd in het wettelijke kader. Het gaat om:

- vrijheid van meningsuiting
- gelijkwaardigheid
- begrip voor anderen
- verdraagzaamheid [tolerantie]
- afwijzen van onverdraagzaamheid
- afwijzen van discriminatie
- autonomie
- verantwoordelijkheidsbesef

Op onze school besteden we doelgericht aandacht aan de basiswaarden. Daarnaast komen ze aan bod bij andere lessen wanneer dat nodig en/of nuttig is.

4.5 Visie

Onze leerlingen groeien op in een steeds complexere, pluriforme maatschappij. Onze school vindt het van belang om haar leerlingen op een goede manier hierop voor te bereiden. Onze leerlingen maken ook nu al deel uit van de samenleving. Allereerst is kennis van belang, maar daar blijft het wat ons betreft niet bij. Vanuit onze openbare school identiteit, waarin iedereen welkom is, vinden wij het belangrijk dat leerlingen op een bewuste manier in het leven staan, waarbij ze niet alleen respect hebben voor anderen en andersdenkenden, maar ook naar anderen omzien. In de school leren wij onze leerlingen daarom goed samen te leven en samen te werken met anderen. Dit zijn ook uitgangspunten vanuit onze Dalton visie. Wij willen leerlingen brede kennis over en verantwoordelijkheidsbesef meegeven voor de samenleving.

4.6 Doelen voor Burgerschap

Vanuit onze missie, onze kernwaarden en onze visie hebben we de doelen voor burgerschapsonderwijs vastgesteld. Bij ieder doel gaat het wat ons betreft om de componenten [1] kennis, [2] vaardigheden, [3] attitude en [4] reflectie. Via de gekozen doelen richten we ons op de persoonsvorming van de leerlingen en de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties.

Onze (zeven) doelen zijn:

1. We voeden onze leerlingen op tot fatsoenlijke evenwichtige mensen die respectvol (vanuit duidelijke waarden en normen) omgaan met zichzelf, de medemens en de omgeving (socialiteit).
2. Wij voeden onze leerlingen op tot personen die weten wat democratie inhoudt en die daar ook naar handelen (democratie).
3. We voeden onze leerlingen op tot mensen die (digitaal) “meedoen”, die (digitaal) actief betrokken willen zijn op de samenleving, die gericht zijn op (digitale) samenwerking en die iets voor anderen willen betekenen (participatie).
4. We voeden onze leerlingen op tot personen die kennis hebben van, en respect voor andere opvattingen en overtuigingen (religies - levenswijzen), tot leerlingen met een goed zelfbeeld, met [eigen] opvattingen en een eigen [persoonlijke] identiteit (identiteit, solidariteit en diversiteit).
5. We zorgen voor kennis en een attitude (kritische zin) m.b.t. actuele, maatschappelijke thema's. Onze leerlingen kunnen een standpunt innemen en hun mening over maatschappelijke thema's effectief verwoorden (betrokkenheid).
6. We richten ons op de algemene ontwikkeling en we geven onze leerlingen culturele bagage mee voor het leven (culturele ontwikkeling).
7. We geven onze leerlingen zicht op internationale betrekkingen, op Nederland in de wereld (wereldburgerschap).

4.7 Visie-uitspraken

4.8 Hoofddoelen en burgerschap

Ons onderwijs kent drie hoofddoelen: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. De doelen die we vaststelden voor burgerschap zijn eenvoudig te relateren aan de hoofddoelen:

Kwalificatie en Burgerschap: onze leerlingen moeten kennis en inzicht krijgen in onze samenleving en de diversiteit daarin, de werking van onze democratische rechtsstaat en de eigen rol daarin.

Socialisatie en Burgerschap: we moeten onze leerlingen inwijden in een democratische cultuur en ze stimuleren tot een vreedzame en humane houding ten opzichte van anderen en de 'omgeving', de wereld om hen heen.

Persoonsvorming en Burgerschap: het is belangrijk om te reflecteren op de eigen identiteit, om betekenis te geven aan de wereld om je heen en de eigen rol daarin. En daarnaast: het is belangrijk om te bepalen hoe je je tot de ander en de wereld om je heen wilt verhouden.

4.9 Sociale en maatschappelijke competenties

Burgerschap richt zich op de sociale en maatschappelijke vorming van jonge mensen; burgerschap gaat over hoe mensen met elkaar samenleven. Daarom is burgerschapsonderwijs erop gericht dat leerlingen de sociale en maatschappelijke competenties verwerven die daarvoor nodig zijn. Welke competenties dat precies zijn is niet voorgeschreven, omdat dit afhangt van de actualiteit, de context van de school, de leefwereld van de leerlingen en onze eigen opvattingen. Op onze school richten we ons op de volgende competenties:

Sociale competenties [zie de methode]	Maatschappelijke competenties
IK: besef hebben van jezelf	Discussiëren – argumenteren – communicatief vermogen
IK: zelfmanagement	Presenteren en overtuigen
IK: relaties aangaan en onderhouden	Kritisch vermogen – informatieverwerking
IK: samenwerken met anderen	Betrokkenheid en helpend-zijn
DE ANDER: empathie	Integer en moreel handelen
DE ANDER: waarderen van verschillen	Loyaliteit
DE ANDER: conflicten oplossen	Diplomatiek en tactvol zijn
DE ANDER: vrienden maken	Creatief denken
OMGEVING: verantwoordelijkheid	Flexibiliteit – aanpassingsvermogen
OMGEVING: passend gedrag	Omgevingsbewustzijn (gedrag in de publieke ruimte)
	Initiatief nemen – doorzettingsvermogen
	Omgaan met (sociale) media

5 Uitwerking doelen

5.1 Sociale ontwikkeling

In het Onderzoekskader 2021 van de Inspectie van het Onderwijs wordt (o.a.) het thema Schoolklimaat beschreven. Onze school moet zorgen voor schoolklimaat dat bijdraagt aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Oftewel: onze school moet de leerlingen voorbereiden op het leven in de maatschappij. Het is allereerst nodig dat we de kenmerken van de leerlingenpopulatie (jaarlijks) en de leefwereld in beeld brengen, omdat we onze (ambitieuze) doelen, onze aanpak en ons leerstofaanbod op die kenmerken zullen moeten afstemmen. We zien de sociale ontwikkeling als een onderdeel van burgerschap, hoewel we beseffen dat de sociale (sociaal-emotionele) ontwikkeling een voorwaarde is voor goed burgerschap. Alleen als je goed in je vel zit, en als je goed kunt omgaan met anderen en de omgeving waarin je leeft, kun je een actieve rol vervullen in de maatschappij. In onze visie richt de sociaal-emotionele ontwikkeling zich op drie aspecten: de ontwikkeling van de persoonlijkheid (persoonsovorming), de ontwikkeling van relationele competenties (omgang met anderen) en de ontwikkeling van het omgevingsbewustzijn (omgang met de leef-omgeving).

Op onze school is de sociaal-emotionele ontwikkeling een vak, maar vanzelfsprekend is de sociale ontwikkeling ook een integraal onderdeel bij alle andere vakken. Op onze school hebben we sociale competenties vastgesteld (zie hoofdstuk 4) waarover de leerlingen uiteindelijk moeten beschikken, we bieden de sociaal-emotionele ontwikkeling aan met behulp van een methode (Kanjertaining) en we volgen de ontwikkeling met een leerlingvolgsysteem (Kanvas). De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen wordt besproken tijdens de groeps- en leerlingbesprekingen (medio en eind) en tijdens de gesprekken met de ouders van de leerlingen.

Kenmerkend voor onze school is:

- Onze school beschikt over doelen voor de sociale (sociaal-emotionele) ontwikkeling
- Wij verzorgen het vak sociaal-emotionele ontwikkeling
- Het vak sociaal-emotionele ontwikkeling staat op ons rooster (1 x per week drie kwartier)
- Wij gebruiken een methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling
- Wij volgen de sociaal-emotionele ontwikkeling m.b.v. een leerlingvolgsysteem
- Wij bespreken de sociaal-emotionele ontwikkeling van de groep als geheel
- Wij bespreken de sociaal-emotionele ontwikkeling van de individuele leerling
- Wij ontwikkelen indien nodig een HP of een OPP als dat nodig is

5.2 Democratisch burgerschap

Wij verbinden de term 'democratisch burgerschap' met twee zaken: het gaat om [1] kennis van en [2] betrokkenheid bij de democratie. Ons onderwijs moet ervoor zorgen dat onze leerlingen als volwaardig burgers aan de samenleving kunnen deelnemen. Dat vraagt allereerst om bepaalde omgangs- en communicatievormen. In dat kader leren we onze leerlingen om te overleggen (te polderen), te discussiëren, te debatteren en te argumenteren. We ontwikkelen empathisch vermogen, een kritische houding, oplossend vermogen en een respectvolle omgang ten aanzien van anderen en andersdenkenden. We geloven dat de maatschappij (de democratie) alleen naar behoren kan functioneren bij de gratie van mondige, goed geïnformeerde en zelfstandig denkende burgers.

Op onze school hebben we vastgesteld welke maatschappelijke competenties we van belang vinden (zie hoofdstuk 4). Om deze competenties eigen te maken, functioneert onze school als een oefenplaats voor democratisch burgerschap (zie het Onderzoekskader 2021). We zorgen voor een veilig en inclusief schoolklimaat waarin we onze leerlingen laten oefenen in relatie tot de basiswaarden en de door ons vastgestelde sociale en maatschappelijke competenties. Het democratisch burgerschap wordt bij uitstek geoefend in ons curriculum bijeenkomsten van de leerlingenraad.

Onze school richt zich ten aanzien van democratisch burgerschap niet alleen op vaardigheden en attitudes, maar ook op kennis. We vinden dat een gebrek aan kennis de democratie ondermijnt. Onze leerlingen moeten weten hoe ons politieke bestel functioneert en wat de belangrijkste aspecten zijn van een gezonde democratie.

Kenmerkend voor onze school is:

- Onze school beschikt over een leerlingenraad
- Op onze school is er ruimte om met eigen initiatieven bij te dragen aan maatschappelijke problematiek. (initiatieven voor bijvoorbeeld de oorlog in Oekraïne).

5.3 Participatief burgerschap

Onze school kenmerkt zich door een hoge betrokkenheid van onze ouders en andere invloeden vanuit de omgeving van de leerlingen.

Daarnaast is een kenmerk van onze school dat we een kleine dorpsgemeenschap zijn. Door het kleine karakter van onze school weten we snel wat de leerlingen bezig houdt en hoe we daarop in kunnen spelen.

Al het onderwijzend personeel kent alle leerlingen.

Kenmerkend voor onze school zijn:

- Startgesprekken
- Afspraken omtrent het delen van inhoud van de lessen zodat ouders inzicht krijgen in wat leerlingen leren en daar op in kunnen spelen.
- Verbindende activiteiten organiseren zoals thema avonden, actieve betrokkenheid bij dorpsfeest, organiseren van voorstellingen en het betrekken van het dorp.

O

5.4 Digitaal burgerschap

Onze leerlingen maken niet alleen deel uit van onze maatschappij, maar ook van onze digitale maatschappij. En het laatste vraagt om effectief burgerschap. Dit aspect van burgerschap speelt met name een rol bij het gebruik van sociale media. Digitaal burgerschap betekent dat leerlingen bewust en verantwoord met sociale media leren omgaan. Ook bij het gebruik van internet, mobiele telefoon en andere media dienen zij een goede, verantwoordelijke burger te zijn.

De website www.curriculum.nu wijst op de relatie burgerschap en digitale geletterdheid. Eén van de tien bouwstenen is digitaal samenleven. Kennisnet verdeelt digitale geletterdheid in vier onderdelen:

1. Informatie en verwerking
2. ICT-basisvaardigheden
3. Computational thinking
4. Mediawijsheid

Onze school werkt met 1 op 1 i-pads die ondersteunend bij het leerproces in worden gezet. Onze leerlingen leren komen daardoor dagelijks in aanraking met informatie voorziening en de verwerking daarvan.

ICT basisvaardigheden, computational thinking en mediawijsheid komen in ons curriculum ook sterk aan bod in ons 'Finnevatorium' waar wij de leerlijn programmeren aanbieden aan alle leerlingen van onze school.

5.5 Identiteit, solidariteit en diversiteit

Openbaar onderwijs is voor iedereen

Het openbaar onderwijs in Nederland staat open voor iedereen. Ieder kind is welkom, met welke achtergrond dan ook – zoals geloof, levensovertuiging, cultuur of land van herkomst. Het openbaar onderwijs heeft daarbij de wettelijke opdracht om aandacht te geven aan de pluriforme waarden in de Nederlandse samenleving. In de praktijk van alle dag leren kinderen zo op een goede manier met elkaar om te gaan.

Godsdienst- en humanistisch vormingsonderwijs

Ieder schooljaar vragen wij ouders of ze gebruik wensen te maken van godsdienst- of humanistisch onderwijs vanuit het dienstencentrum HVO en GVO. Als daar meer dan 7 aanmeldingen voor zijn, kan er door de school gekozen worden voor een aanbod buiten de groepen om.

Wij laten ouders ook zien hoe wij bewust kiezen om het godsdienst- en humanistisch vormingsonderwijs te verweven in ons aanbod.

Hoe doen we dat?

De meest direct met burgerschap verbonden kerndoelen voor het primair onderwijs zijn te vinden in het leergebied oriëntatie op jezelf en de wereld. Drie kerndoelen hebben betrekking op de het samenleven in en deelnemen aan de Nederlandse democratische samenleving:

1. De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

- Dit zit verweven binnen onze methode voor wereldoriëntatie (Blink).

2. De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

- Binnen onze methode voor sociaal emotionele veiligheid van Kanjertraining werken we iedere week via het rooster aan een activiteit. Daarnaast gaat de Kanjertraining uit van het spreken van één en dezelfde taal door leerlingen/leerkrachten en ouders.

3. De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

- Dit zit verweven binnen onze methode voor wereldoriëntatie (Blink).

Daarnaast bevat het leergebied oriëntatie op jezelf en de wereld kerndoelen die eveneens goed in verband gebracht kunnen worden met een aspect van burgerschap, bijvoorbeeld door een relatie te leggen met 'de eigen verantwoordelijkheid voor de leefomgeving', 'de situatie in Nederland vergelijken met elders' en met historische aspecten:

1. De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

- Blink + Himmelwike + Nieuwsbegrip (methode begrijpend lezen).

2. De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

- Dit zit verweven binnen onze methode voor wereldoriëntatie (Blink).

3. De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

- Dit zit verweven binnen onze methode voor wereldoriëntatie (Blink geïntegreerd).

Buiten het leergebied oriëntatie op jezelf en de wereld zijn er kerndoelen die vaardigheden beschrijven die een belangrijke voorwaarde zijn voor deelname aan de democratische samenleving. Met name in de kerndoelen Nederlandse taal is veel aandacht voor 'zichzelf informeren', 'feiten en meningen onderscheiden' en 'deelnemen aan discussie'. Hier ligt ook een relatie met 'mediawijsheid':

1. De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.

- Taalactief methode + Kanjertraining + Nieuwsbegrip.

2. De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.

- Taalactief + Kanjertraining + Nieuwsbegrip + maken van werkstukken/presentaties (mediawijsheid).

Tot slot bevatten de leergebieden kunstzinnige oriëntatie en bewegingsonderwijs kerndoelen die verband hebben met respectievelijk identiteit en cultureel erfgoed en vormen van samenwerking en overleg.

1. De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

- Het aanbod van kunstcade zorgt ervoor dat wij voldoen aan dit kerndoel. Kunstcade is de organisatie die jaarlijks twee of drie culturele activiteiten voor iedere groep organiseert. Daarnaast zoeken we door incidentele projecten het cultureel erfgoed van Warten en omgeving op.

2. De leerlingen leren samen met anderen op een respectvolle manier aan bewegingsactiviteiten deelnemen, afspraken maken over het reguleren daarvan, de eigen bewegingsmogelijkheden inschatten en daarmee bij activiteiten rekening houden.

- gymnastiek, sportdag, pleinspelen.

5.6 Algemene en culturele ontwikkeling

Wij vinden de algemene ontwikkeling van onze leerlingen van belang voor het goed functioneren in de samenleving. Algemene ontwikkeling is wat ons betreft van veel zaken genoeg weten (basiskennis) om een normaal, alledaags gesprek te kunnen voeren of een normale, alledaagse tekst te kunnen begrijpen. Er bestaat geen canon Algemene ontwikkeling en daarom moeten we zelf vaststellen wat we onze leerlingen willen meegeven in het kader van hun algemene ontwikkeling.

Wij bezien algemene ontwikkeling ook in het kader van de zogenaamde brede ontwikkeling. Daarbij gaat het er om dat de leerlingen zich ontwikkelen tot competente personen, tot personen die kunnen denken, kunnen (in)voelen en situationeel kunnen handelen. Ten aanzien van de brede ontwikkeling onderscheiden we het cognitieve, het creatieve, het sociaal-emotionele, het zintuiglijke en het motorische. Deze aspecten hangen met elkaar samen en ze beïnvloeden elkaar wederzijds.

Een belangrijk aspect m.b.t. de algemene (brede) ontwikkeling van onze leerlingen vinden wij de meer algemene culturele en creatieve ontwikkeling. En dat wel in de meest brede zin van het woord. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen beschikken over basiskennis met betrekking tot de literatuur, poëzie, beeldende kunst, schilderkunst, muziek, dans etc. Daarom hebben we zelf een school-canon vastgesteld: de leraren weten wat er per leerjaar minstens aan bod moet komen.

Kenmerkend voor onze school is:

- De school heeft een eigen bibliotheek met altijd een up-to-date aanbod.
- De school organiseert ieder jaar een week waarin cultuur en creatieve ontwikkeling centraal staan. (bijvoorbeeld een podiumweek of een kerstwandeling door het dorp).
- De school heeft een aanbod creatieve ontwikkeling opgenomen in het curriculum.

5.7 Internationalisering

Op onze school vinden we Engels een basisvak. We geven vanaf groep 1 wekelijks 30 minuten les in de Engelse taal en cultuur. In de onderbouw (groep 1 t/m 4) ligt het accent op spreken en luisteren, en vanaf groep 4 leren we de leerlingen ook in het Engels te schrijven. In de bovenbouw breiden we dit nog uit naar het lezen van Engelse teksten.

6 Ons aanbod en onze aanpak

6.1 Ons schoolcurriculum [Variant-1]

Op onze school maken wij gebruik van de Kanjertraining. Deze methodiek zorgt er enerzijds voor dat er iedere week een half uur (onderbouw) of 3 kwartier (bovenbouw) les wordt gegeven vanuit een doorgaande lijn en anderzijds is het een middel om burgerschap aan bod te laten komen bij diversie vakken en vakonderdelen.

Kanjertraining, voor vertrouwen, veiligheid, rust en wederzijds respect

Kanjertraining gaat over het bevorderen van onderling vertrouwen in groepen. Vertrouwen is de basis voor het creëren van rust in de klas, het stimuleren van sociale veiligheid en een prettig schoolklimaat. De training wordt zowel gegeven in psychologenpraktijken als in klassen op basis- en middelbare scholen. De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden (preventief) of te verbeteren (curatief).

Leerkrachten, directie, ouders en kinderen leren op een respectvolle manier met elkaar om te gaan. Wezenlijke gedragsveranderingen binnen groepen zijn niet zomaar in een jaar bereikt. Daarvoor is een traject van meerdere jaren nodig. Indien de training goed gegeven wordt door ervaren mensen, blijkt de training op kort termijn effectief. Kinderen laten een afname zien van probleemgedrag en depressieve gevoelens, alsmede een toename op welbevinden en zelfwaardering in klassen met veel problemen en op psychologen praktijken (zie Vlieg 2015). Wordt de training uitgevoerd door minder ervaren mensen, zoals leerkrachten die zich de lessenreeks en de Kanjertaal nog eigen moet maken, dan zijn in de beginfase geen duidelijke positieve effecten gevonden. Wel blijkt dat pesten afneemt in klassen met veel conflicten. (zie ook de uitkomsten van Orobio de Castro c.s. 2018)

Met de Kanjertraining leren kinderen, leerkrachten en ouders zich op een positieve manier te handhaven in sociaal stressvolle omstandigheden. Onder het motto: wat je meemaakt is interessant, vervelend of naar, maar hoe je ermee omgaat is belangrijker, dat vormt je. Reageer daarom niet met haat, wraak, gezeur, onverschilligheid of cynisme op problemen die zich voordoen in jouw leven. Doe je best er iets van te maken. Zoek oplossingen waarmee je elkaar en de situatie recht doet. Oplossingen die in de toekomst houdbaar zijn.

Kernwoorden van de Kanjertraining zijn : vertrouwen, rust, wederzijds respect, sociale redzaamheid, ouderbetrokkenheid, burgerschap, gezond gedrag en duurzaamheid.

6.2 Ons schoolklimaat - de school als oefenplaats (leerlingenraad)

Het Onderzoekskader van de Inspectie van het Onderwijs beschrijft in de standaard Schoolklimaat (VS2) de eisen m.b.t. het schoolklimaat. Het schoolklimaat moet bijdragen aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. De omschrijving van de basiskwaliteit zegt: de school bereidt de leerlingen voor op het leven in de maatschappij. Zij creëert daarvoor een oefenplaats voor de ondersteuning van de sociale en maatschappelijke competenties. In de school doen de leerlingen ervaring op met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de pluriforme samenleving.

Ons schoolklimaat is open en veilig, met oog voor diversiteit. Wij waarderen verschillen en er is ruimte voor verschillende meningen. We gaan respectvol om met mensen die anders denken en/of anders doen. Ons schoolklimaat is veilig en open genoeg om je opvattingen kenbaar te maken, open en veilig om te zijn wie je bent, of wie je wil zijn. We leren onze leerlingen om respect te hebben voor meningen die afwijken van de eigen mening, we leren ze zelf een mening te hebben, en daarvoor te staan. Om dit alles te realiseren hanteren we bij ons op school gedragsregels. We besteden tijd aan het (in)oefenen van de gedragsregels, en de leerlingen worden begeleid bij het zo mogelijk zelf oplossen van problemen en conflicties. De medewerkers vertonen voorbeeldgedrag. Zij maken door hun gedrag, hun houding en hun vaardigheden de visie van de school op burgerschap zichtbaar, ze laten aan de leerlingen zien hoe het hoort.

Het oefenen van de sociale en maatschappelijke competenties komt aan bod in ons curriculum, wij volgen daarin het aanbod zoals de Kanjertraining dat uiteen heeft gezet. Daarnaast uiteraard in de praktijk van alledag. Specifiek vormt onze school een oefenplaats voor de sociale en maatschappelijke competenties in de lessen, de groepsvergaderingen en de leerlingenraad. De leerlingenraad bestaat uit zes leerlingen (uit ieder leerjaar één

leerling). De leerlingenraad wordt voorgezeten door een leerling met daarbij ondersteuning van een personeelslid. De leerlingen van de leerlingenraad overleggen in hun groep (groepsvergadering) over thema's die in de raad besproken kunnen worden. In de groepsvergadering wordt ook een verslag besproken van de bijeenkomsten van de raad.

6.3 Extra paragraaf (1)

De doelen voor burgerschap zitten op De Finne naast het aanbod van de Kanjertraining en het aanbod omtrent de identiteit ook in de volgende aspecten:

- Leerlingenraad
- Nieuwskring
- Spreekbeurten
- Musicals
- Podiumweek (of andere invulling m.b.t. creativiteit in combinatie met voorstelling)
- Brieven sturen naar andere scholen
- Adoptie graf van soldaten
- Himmelwike
- Kerstbomenactie
- Week van de mediawijsheid
- Afsluitingen van thema's zoals de kinderboekenweek
- Klusjes in de klas (verantwoordelijkheden)

7 Kwaliteitscultuur

7.1 Cultuur en structuur

Onze school heeft een visie en doelen vastgesteld voor goed burgerschapsonderwijs. Vanzelfsprekend is het noodzakelijk dat de leraren de doelen realiseren. Dat gaat niet vanzelf. Daarom hebben wij een kwaliteitscultuur en – structuur ingericht die ondersteunend is aan het burgerschapsonderwijs. De schoolleiding zorgt ervoor, dat de visie en de doelen bekend zijn, en dat de leraren gestalte kunnen geven aan de doelen. Ons team werkt planmatig samen om op een correcte wijze vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Waar nodig en mogelijk betrekken wij externe deskundigen, ouders en/of leerlingen bij onze gezamenlijke leer- en verbeteractiviteiten.

Al het personeel van De Finne is geschoold Kanjertraining deskundige.

7.2 Personeelsbeleid

Het thema Burgerschap is een wezenlijk onderdeel van ons personeelsbeleid. Onze gesprekkencyclus bestaat uit (1) zelfevaluatie, (2) opstellen plan van aanpak, (3) observaties en nagesprekken, (4) ontwikkelgesprekken en (5) beoordelingsgesprekken. Burgerschap is een thema dat vanaf schooljaar 2022-2023 wordt betrokken in de gesprekkencyclus. De leraren evalueren jaarlijks of ze voldoende in staat zijn om goed burgerschapsonderwijs te verzorgen.

7.3 Specialismen

Al het personeel van De Finne is officieel Kanjertraining deskundige. Er is bewust gekozen om ook de onderwijsassistenten te betrekken hierbij. Ook zij zijn geschoold.

De reden hiervoor is de kleine setting waarin De Finne zich beweegt. Wij willen met elkaar dezelfde taal spreken door de hele school. Het goed deskundig aangelegd zijn is hiervoor een voorwaarde.

8 Zorg voor kwaliteit

8.1 Algemeen

Op onze school streven we ernaar om kwalitatief goed burgerschapsonderwijs te verzorgen. Onze uitgangspunten zijn:

- Ons burgerschapsonderwijs voldoet aan wettelijke eisen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de verwachtingen van de samenleving (zie het waarderingskader van de Inspectie van het Onderwijs)
- Ons burgerschapsonderwijs is doelgericht
- Wij zorgen ervoor dat er samenhang is in ons burgerschapsonderwijs
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de behoeften van de leerlingen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij wat wij zelf belangrijk vinden
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze visie
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze mens- en maatschappijvisie

8.2 Kwaliteitszorg

Onder kwaliteitszorg verstaan we het vaststellen en realiseren van onze doelen, het meten of onze doelen in voldoende mate zijn bereikt en tenslotte het borgen of verbeteren van onze kwaliteit.

We hebben onze kwaliteit uitvoerig beschreven. We beschikken over een aantal vragenlijsten om bepaalde aspecten van burgerschap te meten. We meten de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs op de volgende wijze (zie ook onze meerjarenplanning):

1. Meting Basiskwaliteit (2 x per vier jaar)
2. Quick Scan Burgerschap (1 x per vier jaar)
3. Vragenlijst Burgerschap leerlingen (2 x per vier jaar)
4. Sociale ontwikkeling (2x per jaar via Kanvas)
5. Vragenlijst Veiligheid Leerlingen (1x per 2 jaar): gegevens worden aangeleverd bij de inspectie
6. Vragenlijst Diversiteit Ouders en Leerlingen (1 x per twee jaar)

Op basis van de uitslagen stellen we actiepunten vast. De gekozen actiepunten worden in eerste instantie opgenomen in het aanbod in de klas. Als er een trend is te ontdekken worden gekozen doelen opgenomen in jaarplan.

8.3 IJkpunten voor goed burgerschapsonderwijs

Wij analyseren de uitslagen van onze vragenlijsten en stellen op basis van een gesprek en keuzes onze actiepunten vast. De uitslagen, de analyse en de gekozen actiepunten worden gecommuniceerd met het team, de MR en het bestuur. In de schoolgids publiceren wij e.e.a. op hoofdlijnen.

8.4 Publieke verantwoording

In het Onderzoekskader (2021) van de Inspectie van het Onderwijs staat SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog. In dat kader evalueren we jaarlijks het thema Burgerschap onder leiding van de werkgroep Burgerschap. In het kader van 'dialoog' bespreken we de uitkomsten van zelfevaluaties, vragenlijsten. (zie Kwaliteitszorg), onze analyses en de voorgenomen acties met ons bestuur en de MR. In ons jaarplan en onze schoolgids leggen we verantwoording af over onze activiteiten met betrekking tot burgerschap. Het jaarplan en de schoolgids worden gepubliceerd op onze website. Daardoor is al de informatie beschikbaar voor alle ouders/verzorgers van de school.

In het schoolplan en de schoolgids hebben we onze missie, visie en doelen opgenomen. In het schoolplan staat ook vermeld hoe we zorgdragen voor een cultuur en oefenplaats waarin de basiswaarden centraal staan. Tenslotte geeft het schoolplan inzicht in de monitoring van burgerschap, informatie over de ondersteuning en facilitering van de leraren en de actiepunten voor de komende jaren. In de schoolgids geven we de uitslagen van metingen (op hoofdlijnen), de actiepunten naar aanleiding van de metingen en de evaluatie van de uitgevoerde actiepunten.

8.5 De module Burgerschap

In ons schoolplan hebben we op hoofdlijnen alle wettelijke zaken m.b.t. burgerschap beschreven. We verwijzen daar steeds naar de Module Burgerschap die we gebruiken (Mijn Schoolplan).